

Vlastimil J. B. Červenka:

Príspevek k poznání včelníku multánského (*Dracocephalum moldavicum* L.)

Včelník multánský (*Dracocephalum moldavicum* L.), rostlina převážně včelařská, pro obsah citralu se může stát i domácí surovinou k jeho získávání nejen pro voňavkářské, nýbrž i pro farmaceutické účely. Pro včelařské ocenění rostliny uvádím zejména proměnlivost množství květů.

Materiál byl vzat z podsevu ovocného sadu (1954 a 1955). (Rostlina neroste planě.) Prvním rokem bylo vzato jen 50 jedinců pro předběžné číselné zhodnocení, druhým rokem pak 200 jedinců a srovnána jejich proměnlivost s proměnlivostí rostlin vzatých k předběžnému zpracování.

Byla sledována variabilita zejména těchto proměnlivých znaků: Průměrná výška rostliny (v druhém pozorovacím roce): $\bar{x} \pm 3s_{\bar{x}} = 57,2 \pm 3,0,12$ cm; $s = \pm 1,8$ cm; variační rozpětí od 15 do 98 cm. (Test stejnorodosti t dokazuje stejnorodost materiálu v obou pozorovacích letech.) Průměrný počet větví v druhém pozorovacím roce $\bar{x} \pm 3s_{\bar{x}} = 4,11 \pm 3,0,3$ větví ($s = \pm 3,3$ větví, variační rozpětí od 1 do 16 větví), v obou pozorovacích letech $\hat{x} = 4,59$ větví. Z tohoto počtu některé větve se dále větví a mají květy, jiné jsou (ovšem v mnohem menším počtu) bez květů a nevětví se. Rostlina také může být i nevětvená; takové jsou ovšem malé, vzhledu zplanělých rostlin.

Na jedné rostlině bylo průměrně zjištěno na půl třetího sta květů: $\bar{x} \pm 3s_{\bar{x}} = 242 \pm 3,30$ květů; variační rozpětí bylo zjištěno od 3 do 4417 květů na rostlině. Byly zjišťovány též rozměry květů. Bylo vzato 200 květů z různých rostlin a zjištěno:

délka $\bar{x} \pm 3s_{\bar{x}} = 29,93 \pm 3,0,2$ mm;	$s = \pm 3,48$ mm;	variační rozpětí 12 až 27 mm;
šířka $\bar{x} \pm 3s_{\bar{x}} = 4,15 \pm 3,0,01$ mm;	$s = \pm 0,21$ mm;	variační rozpětí 2 až 6 mm;
výška $\bar{x} \pm 3s_{\bar{x}} = 8,46 \pm 3,0,10$ mm;	$s = \pm 1,98$ mm;	variační rozpětí 3 až 15 mm;

Květní přesleny obsahují vesměs po 6 kvítecích, zřídka nalezneme po 1 květu, vzácně i po 9 až 12 (jediný případ ze 7451 květních přeslenů zjištěných na 200 rostlinách).

Mezi šířkou a výškou květu existuje dosti silná kladná korelace: $r \pm 3s_r = +0,79 \pm 3,0,08$. O něco slabší je korelace mezi výškou a délkou květu ($r \pm 3s_r = +0,69 \pm 3,0,1$) a prakticky stejná i mezi výškou a délkou květu ($r \pm 3s_r = +0,68 \pm 3,0,1$). Jest tedy vzájemná závislost rozměrů květů kladná.

Plody včelníku jsou tvrdky, které se vyvinou po odkvětu nejčastěji po 4, rozdělením semeníku.

U většiny sledovaných vztahů změnou znaku jednoho mění se i stejným způsobem znak jiný. Velké a statné rostliny mají více květů než malé, jsou nejen lépe vzrostlé, nýbrž i lépe vyvinuté.

Posuzujeme-li rostlinu z hlediska včelařského, zajímají nás hlavně uvedené průměry týkající se počtu a rozměrů květů. Jak výsledky ukázaly, variační rozmezí počtu květů je dosti značné. I když se přidřííme jenom průměru,

máme na jediné rostlině aspoň 242 květů včelám lehce přístupných (viz rozměry!). Protože kvete v letních měsících (konec června až září), představuje včelník multánský (*Dracocephalum moldavicum* L.) včelí pastvu dosti dlouho trvající. Nemá zvláštních nároků, dlouho kvete a zůstává zelený. Proto může dosti podstatně zmnožit včelí pastvu i na málo úrodných stráních, kde by se jiné rostliny daly pěstovat dosti těžko. V ovocném sadě jako podrost může mít význam pro včely, i jako zelené hnojení: jen část ponechat na semeno a ostatní postupně zaorávat (koncem doby kvetení), aby se zamezilo odčerpávání živin ovocných stromů sklízni plodin.

Orientační pozorování ukázala, že je včelami přibližně třikrát tak navštěvován jako např. pohanka, a to zvláště v hodinách odpoledních.

S o u h r n

1. Byly vypočteny některé proměnlivé hodnoty, významné pro popis druhu *Dracocephalum moldavicum* L.

2. Bylo poukázáno na jeho vhodnost pro včely a na možnost zmnožit jím pastvu včel.

3. Pro dlouhou vegetační dobu poskytuje nejen včelám sladinu, nýbrž má i vyhlídky pro použití na zelené hnojení v sadech, čímž zůstanou ovocným stromům živiny, které by sklizením jiných plodin byly odčerpávány.

V. J. B. Červenka:

Ein Beitrag zur Erkennung des türkischen Drachenkopfes (*Dracocephalum moldavicum* L.)

1. Es wurden einige veränderliche Werte, die für die Diagnose der Art *Dracocephalum moldavicum* L. Bedeutung haben, berechnet.

2. Es wurde auf die Anpassung dieser Art an den Blumenbesuch durch Bienen und auf die Möglichkeit, die Bienenweide mittels des türkischen Drachenkopfes zu vermehren, hingewiesen.

3. Wegen seiner langen Vegetationsperiode bietet er nicht nur Süsstoffe den Bienen, sondern es besteht auch die Aussicht, ihn als Gründüngung zu benützen, wodurch den Obstbäumen im Obstgarten die Nährstoffe bleiben, die sonst durch die Ernte anderer Nutzpflanzen entnommen werden.